

Ksiądz Kanonik Stanisław Dołęga - Kozierowski (Dołęga z Kozieroga, Lasczka Kozierowski, Kozierowski ze Skórzewa) profesor Uniwersytetu Poznańskiego, historyk, językoznawca. Urodził się 28 września 1874 r. w Trzemesznie, syn ziemianina Floriana Apolinarego i Antoniny z Buszkiewiczów - miał trzech braci i trzy siostry.

Progimnazjum w Trzemesznie ukończył w 1893 r. Naukę kontynuował w Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu i ukończył je 9 marca 1896 r. z odznaczeniem. Studia teologiczne i filozoficzne odbywał w Seminarium Duchownym w Poznaniu i Gnieźnie, święcenia kapłańskie przyjął 12 listopada 1899 r. W następnych latach pracował jako kapłan wśród polskich emigrantów w Westfalii. Odbył podróże do Szwecji, Holandii, Francji, Włoch, Czech; do krajów bałkańskich i do Syrii.

Został powołany na wikariat do Wronek, a następnie do Gostynia (od 1 kwietnia 1901 r.) i Ostrzeszowa (od 1 kwietnia 1903 r.).

Pierwszą samodzielną parafię otrzymał w 1905 r. w Siemianicach, a po sześciu latach powołany został do Skórzewa (od 1 maja 1910 r.). Wybudował tu piękny kościół. Od 1 maja 1929 r. objął probostwo w Winnej Górze gdzie pracował aż do swej śmierci - zmarł tu 1 lutego 1949 r.

Uroczystości pogrzebowe Ks. Kanonika Kozierowskiego odbyły się w Winnej Górze dnia 5 lutego 1949 r. w obecności przedstawicieli władz Kościelnych, Państwowych i Uniwersytetu Poznańskiego. Zwłoki spoczęły w grobowcu rodzinnym w Trzemesznie.

Ksiądz Stanisław Kozierowski był wspianiałym kapłanem - i takim pamiętają Go do dziś starsi mieszkańcy Winnej Góry.

Równoległe z zabieganiem o potrzeby duchowe parafian prowadził prace badawcze - uporczywie przeszukiwał archiwa polskie i niemieckie.

Już w Gostyniu zainteresował się przeszłością tej Ziemi i napisał pierwszą rozprawę o dziedzicach Gostynia w XIII i XIV wieku. Po przeniesieniu do Winnej Góry rozpoczął systematyczne badania naukowe.

W 1931 r. otrzymał od Kardynała (późniejszego Prymasa) Augusta Hlonda godność honorowego kanonika gnieźnieńskiej kapituły metropolitalnej.

Uzdolniony i rozmiłowany w pracy naukowej związał się w 1903 r. z Poznańskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk, które ze swej strony patronowało wydawaniu Jego dzieł.

W tymże roku przedstawił rozprawę pt. 'Wojewody poznańskiego Przedpełka potomkowie - pierwotni dziedzice Gostynia 1275-1337 r.'. Interesowały Go zagadnienia heraldyczne, którym poświęcił m.in. prace 'Obce rycerstwo w Wielkopolsce w XIII-XVI w.' (1929 r.), 'Studia nad pierwotnym rozsiedleniem rycerstwa wielkopolskiego I-XII w.' (1913-1933 r.). Jest to obficie nagromadzony materiał toponomastyczno - genealogiczny.

Od 1914 r. zaczęły wychodzić kolejne tomy wydawnictwa, które rozstawiły jego imię:

- v Badanie nazw topograficznych archidiecezji gnieźnieńskiej (1914),
- v Badania nazw topograficznych dzisiejszej archidiecezji poznańskiej (1916),
- v Badania nazw topograficznych dawnej zachodniej i środkowej Wielkopolski (1921),
- v Badanie nazw topograficznych wschodniej Wielkopolski (1926-28).

Na pięciu tysiącach stron zawarł ogromną ilość informacji źródłowych wynotowanych z drukowanych dokumentów i z nie publikowanych archiwaliów, obecnie w części już nie istniejących. Zarejestrował najstarsze przekazy nazw osad ludzkich i wszelkich obiektów fizjograficznych - stworzył więc bezcenne źródło dla historyka osadnictwa i językoznawcy. Korzystając z tych materiałów ogłosił kilka pracrekonstruujących dawny stan osadniczy lub fizjograficzny np. 'Pierwotne osiedlenie pojezierza Gopła', 'Nazwy rzeczne Lechii Przybałtyckiej'.

Z kolei podjął na wniosek prof. S. Pawłowskiego pracę oryginalną, a niezwykle trudną - zaczął opracowywać i wydawać 'ATLAS NAZW GEOGRAFICZNYCH SŁOWIAŃSZCZYNY ZACHODNIEJ'. Zdołał ogłosić:

- Zeszyt 1 Pomorze Zachodnie (1934),
- Zeszyt 2 A Pomorze Zaodrzańskie (1937)
- Zeszyt 2 B Rugia (1935).

Mocną stroną prac Ks. Kozierowskiego jest bogactwo udostępnionych materiałów. Prace te miały, obok historycznego, znaczenie polityczne - służyły zarówno poznaniu słowiańskiej przeszłości ziem zgermanizowanych także argumentacji za ich odzyskaniem jak i dostarczyły argumentów do dyskusji z wieloma szowinistycznymi teoriami uczonych niemieckich.

Były m.in. atutem w Poczdamie. I Armia Wojska Polskiego, walcząca o Pomorze przywracała nazwy opierając się na ATLASIE. Ziemie północne i zachodnie zawdzięczają ks. Kozierowskiemu słowiańskie nazwy miast, miejscowości, rzek, jezior, gór itp. Za te niezaprzeczalne zasługi Szczecin podarował mu willę, a jedną z ulic nazwał ulicą Ks. Stanisława Kozierowskiego.

Ks. Kanonik działał również jako organizator życia naukowego. Był od 1914 r. redaktorem 'Roczników Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk'; od 1917 r. przewodniczącym Wydziału Historyczno-Literackiego tegoż Towarzystwa; w 1918 r. wszedł do komisji organizującej Uniwersytet Poznański. Podczas Powstania Wielkopolskiego był członkiem Rady Ludowej. Był posłem do Sejmu Poznańskiego, kuratorem Archiwum Państwowego, członkiem komisji do spolszczania nazewnictwa oswobodzonej Wielkopolski.

W 1920 r. habilitował się z zakresu nauk pomocniczych historii. Ściśle współpracował z Polską Akademią Umiejętności - najpierw jako członek Komisji Językowej (1920), następnie Komisji Geograficznej (1925), a w 1936 r. wybrany został członkiem-korespondentem tej Akademii. Był także wicedyrektorem Instytutu Bałtyckiego w Toruniu, wiceprezesem Polskiego Towarzystwa Heraldycznego. W 1929 r. wszedł w skład Wojewódzkiej i Ministerialnej Komisji Toponomastycznej. W 1929 r. mianowany został profesorem tytularnym Uniwersytetu Poznańskiego. W latach 1939-1945 mieszkał w Winnej Górze narażony na szykany i znoszący liczne represje ze strony okupantów.

Mimo pogarszającego się stanu zdrowia brał w latach 1945-47 udział w pracach Komisji Ustalania Nazw Miejscowych przy Ministrach-Administracji Publicznej i Polskich Kolei Państwowych. Od kwietnia do września 1945 r. komisja ta odbyła 10 posiedzeń, natomiast w dniach 11-14 września 1945 r. odbył się w Szczecinie Zjazd Onomastyczny. Ks. Kozierowski był główną postacią Zjazdu, a jego Atlas podstawowym źródłem prac komisji i zasadniczym materiałem na Zjeździe.

Ogromna biblioteka, zbiory naukowe w tym rękopisy nie wydanych prac, różne akta osobiste - ks. Kozierowski zapisał Wojewódzkiemu Archiwum Państwowemu w Poznaniu. Prace jego znajdują się także w Bibliotece Raczyńskich, Bibliotece Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz Kurii Metropolitalnej w Gnieźnie.

Piszę to skromne opracowanie zafascynowany zapałem twórczym Księdza Kanonika - jego żywotnością, wielokierunkowymi zainteresowaniami i osobowością na miarę Człowieka Renesansu.

Opracował mgr Józef Sprutta - SPK Koszalin

Źródła:

- - Polski Słownik Biograficzny t.14 str. 628-629,

- - Słownik Polskich Teologów Katolickich 1918-198 pod red. Ks. L. Grudnia ATK
Warszawa 1983
- - Epitafium autorstwa Ks. Aleksandra Króla.
- - List Antoniego Kozierowskiego (bratanka, który także udostępnił zdjęcia Stryja).